

**For et vakrere og bedre
Bergen**

**Valgprogram
2023-2027**

Innholdsfortegnelse

GRUNNSYN	4
Kulturarv og historie	4
Tjenester og forvaltning	4
Frivillighet og dugnad	5
Byutvikling og samfunn	5
OPPVEKST, BARNEHAGE, SKOLE OG IDRETT	6
Skolen er kjernen i lokalsamfunnet	6
Læringsmiljø, pedagogikk og innhold i skolen	8
Skolefritidsordningen	9
Barnehage	9
Barnevern	10
Idrett	11
HELSE, OMSORG OG ELDRE	12
Eldre og særlig omsorgstrengende	12
Hjemmesykepleie og øvrig tilbud til hjemmeboende	14
Psykisk helsearbeid	15
Rusomsorg	16
Sosialtjenesten	17
Det generelle helsetilbudet	17
Tilbudet til personer med utviklingshemming	19
BYUTVIKLING FOR EN GOD OG VAKKER BY	20
Byutvikling	20
Arkitektur	22
Boligbygging	23
Arealbruk og byggesaker	24
Bydelsutvikling	24
Jordvern	25
Renovasjon og gjenvinning	26
SAMFERDSEL	27
Bybane	28
Buss	28
Bil	29
Jernbane og tungtransport	29
Drosjenæring	29
Båt og ferje	29
Veinettet	30
Gang- og sykkelveier	31
Trafikksikring	31
NÆRING	32
Et levende næringsliv	32
Energi og strøm	33
Hav- og kystnæringene	34

Turisme	34
Mat og landbruk	35
KULTUR	36
Tradisjon og nyskaping, Bergen som kulturby	36
Kulturminnevern	38
Friluftsliv og rekreasjon	39
Tro og livssyn	40
TRYGGHET, SIKKERHET OG BEREDSKAP	41
Forebyggende arbeid	41
Beredskap	42
Trygge og trivelige lokalmiljø	42
Vassdrag og kystfarvann	43
BERGEN, EN BY FOR ALLE!	44
Tilhørighet skaper gode lokalsamfunn	44
Eiendomsskatt	44
Inkludering og integrering	45
KOMMUNEN SOM ARBEIDSGIVER	46
Teknisk sektor	47

GRUNNSYN

Kulturarv og historie

Bergen har en lang og tradisjonsrik historie. Som regionalt maktsenter har byen blitt formet i brytningspunktet mellom norsk tradisjonsjordbruk, næringsutvikling og internasjonal handel.

Den kristne og humanistiske kulturarven har stått sentralt i vår historie, og legger således grunnlaget for Senterpartiets politikk. Vi heier på utvikling, men anerkjenner samtidig at tradisjon og historie er viktige elementer i et velfungerende samfunn.

I Bergen ønsker Senterpartiet å føre fornuftig og praktisk og løsningsorientert politikk med mennesket i fokus. Vi ønsker oss et solidarisk fellesskap av frie og selvstendige mennesker med ansvarlighet og respekt for seg selv og samfunnet som helhet.

Vår politikk bygger på odelsprinsippet om at vi har byen til låns og vi skal gi den videre i bedre stand enn når vi overtok den. Hensyn til natur og miljø er derfor et overordnet prinsipp for Senterpartiet.

Senterpartiets politikk tar også særskilt utgangspunkt i nærmiljøene. Nærdemokratiet er en av våre viktigste forutsetninger for et velfungerende demokrati. Vi ønsker derfor å avvikle byrådsordningen og erstatte den med en formannskapsmodell. Bydelsstyrer kan med riktig innretning, bidra til å skape økt engasjement og deltagelse i befolkningen.

Tjenester og forvaltning

Senterpartiet arbeider for et samfunn med rettfærdig fordeling, små forskjeller og tillit mellom folk og forvaltning. Vi vil ha mindre avstander mellom folk og folkevalgte, og skape et mer aktivt folkestyre med økt fokus på bydelene.

Kommunen skal stille opp for alle, og særlig for de som trenger det aller mest. En god skole og utdanning er avgjørende for at barn og unge skal kunne utvikle seg og leve gode og verdige liv.

Samtidig skal kommunen sørge for at alle eldre skal kunne nyte en god og verdig alderdom. Helsesektoren skal gi enkeltmennesker og familier den hjelpen de trenger. Kvalitet i helse- og omsorgssektoren er vesentlig for å kunne opprettholde et godt og fremtidsrettet velferdssamfunn.

Frivillighet og dugnad

Senterpartiet ønsker å anerkjenne den enorme frivilligheten og dugnadsånden i Bergen. Breddeidretten og kulturfeltet ville ikke fungert uten frivilligheten. Dette er arenaer som spiller en svært viktig rolle i mange barn og unges liv, og som kommunen må oppmuntre og legge til rette for. Også mange eldre finner glede i å delta på dugnad og jobbe som frivillig. Å kunne delta i frivillig arbeid er uvurderlig for den enkelte og til styrke for samfunnet som helhet.

Byutvikling og samfunn

Bergen skal være en attraktiv by å bo i, nå og i fremtiden.

Senterpartiet vil utvikle hele Bergen, og særlig styrke bydelene utenfor sentrum med et bedre tjenestetilbud. Et godt kollektivtilbud, muligheter for parkering og et moderat nivå på bompenger, er forutsetninger for levende bydeler.

Vern og utvikling kan gå hånd i hånd. Fremtidig byutvikling skal fortsatt skje med høyt fokus på natur og miljø. Byfjellene, jordbruk- og dyrkbar mark, grønne lunger og parker skal vernes om. Samtidig som byen legger til rette for nye næringer og utvikling. Klima- og miljøpolitikk skal handle om reelle problemstillinger, og gi oss målrettede og praktisk og løsningsorienterte løsninger.

Klima- og miljøutfordringer er globale utfordringer og løsninger må sees i et globalt perspektiv. Samtidig har vi et lokalt ansvar for å bidra til godt miljø og klima.

OPPVEKST, BARNEHAGE, SKOLE OG IDRETT

Familien setter rammene for barnas livskvalitet og utvikling. En trygg og god barndom legger grunnlaget for livet som kommer. Senterpartiet vil føre en politikk som setter barn først. Vi vil legge til rette for at alle barn skal oppleve trygghet, omsorg og likeverd, og gi alle barn de samme mulighetene.

Barndommen starter i barselomsorgen. Senterpartiet vil styrke tilbudet rundt jordmørtjenesten og sørge for at foreldrene får hjelp og bistand etter fødsel og i småbarnsfasen. Vi vil arbeide for å beholde helsestasjonene og tilbudene til småbarnsfamiliene, i hver bydel.

Med økende alder får venner og skole stadig større betydning. Skolen skal legge til rette for mestring og utvikling, skape trivsel og engasjement. For at skolene skal kunne tilby god undervisning og godt læringsmiljø, må det rekrutteres flere lærere, helsesykepleiere og miljøarbeidere.

I bergensskolen er det ikke plass til mobbing. Senterpartiet vil styrke arbeidet mot mobbing og utenforskap, og sørge for at elever føler seg trygge og verdsatte.

Senterpartiet mener nærskolene er svært viktig å ta vare på og videreføre. Den har en sentral plass i barnas liv, og er selve bindeleddet mellom læring, utvikling og vennskap.

Skolen er kjernen i lokalsamfunnet

Et godt og trygt skolemiljø er grunnleggende for en god oppvekst. Senterpartiet vil kjempe for nærskolene som kjernepunkter i lokalmiljøene. Vi tror at skoler av moderat størrelse gir større fleksibilitet og tilhørighet enn store skoler. Senterpartiet ønsker kort vei mellom hjem og skole. Barna skal kunne gå eller sykle til og fra skolen på trygge skoleveier.

Hver skole bør ha sin faste vaktmester, som da får bedre kjennskap til de sosiale forholdene og bygningsmassen. Også renholderne bør være lokalt ansatte. Forventningene til vekst i folketallet er justert ned, men behovet for nærskoler er like stort. Senterpartiet aksepterer derfor ikke nedlegging av skoler og sier nei til administrative sammenslåinger.

Vi vil føre en forutsigbar skolepolitikk, der elever, foreldre og skolepersonell skal slippe å leve med usikkerhet rundt nærskolens eksistens eller hvilken skolekrets de tilhører.

Senterpartiet vil

- styrke kommunens tilbud til førstegangsførelde
- styrke tiltak mot mobbing i skolen
- sikre at alle barn skal kunne lese, skrive og regne når de går ut av grunnskolen
- sikre midler til svømmehaller i alle bydeler slik at alle barn kan få fullverdig svømmeopplæring
- styrke vedlikeholdet av skolebygninger og få godkjent inneklima på alle skoler i løpet av kommende periode
- sørge for at skolenes elevtall ikke øker utover den kapasitetsgrensen Bergen kommune selv har satt
- at alle skoler skal ha varierte og gode uteareal som stimulerer til fysisk aktivitet i og utenfor skoletiden
- at alle elever skal ha til sammen en times fysisk aktivitet i løpet av skoledagen
- sikre et tilbud til alle elever gjennom Svøm Bergen
- styrke ressursene til inspeksjoner og legge til rette for fysisk aktive friminutter
- fremme relasjonsskapende aktiviteter mellom elevene med en mobilfri skolehverdag
- legge til rette for at lag og kulturorganisasjoner kan bidra i kroppsøving- og musikkundervisningen
- styrke leksehjelpsordningen
- styrke skolehelsetjenesten og PPT slik at disse også videreutvikles til å bli et reelt forebyggende tilbud
- gjøre ordningen med Byombudet bedre kjent for elever og foreldre
- styrke samarbeidet skole-hjem gjennom å påse at alle skolene har velfungerende FAU
- gjeninnføre ordningen med skolefrukt på kommunalt nivå
- gjeninnføre ordningen med kjentmann på alle ungdomsskoler, og generelt styrke rusforebyggende tiltak
- ansette flere miljøterapeuter

Læringsmiljø, pedagogikk og innhold i skolen

Skolen har i mange år erfart store forandringer, både med tanke på organisering og innhold. Trygghet og forutsigbarhet er viktige forutsetninger for læring. Elevenes skolehverdag må organiseres med tanke på dette. Det er avgjørende at både elevene og de foresatte blir hørt og tatt på alvor i møte med skolevesenet.

Senterpartiet vil arbeide for en styrking av lærerens rolle. Læreren bør få jobbe mer med elevrettet arbeid, direkte elevkontakt og oppfølging i klassen, og mindre med administrative oppgaver. Senterpartiet er bekymret for det stadig voksende byråkratiet i skolen og det stadig voksende fokuset på digitalisering. Vi ønsker en mest mulig mobilfri skolehverdag.

Senterpartiet vil

- arbeide for en mobilfri skolehverdag
- øke antallet kvalifiserte lærere i bergensskolen
- sikre etterutdanningstilbud til lærerne, også i praktisk-estetiske fag
- arbeide for å redusere elevtallet i hver gruppe for å gi rom for mer variert undervisning og tettere oppfølging av hver enkelt elev
- tydeliggjøre foreldrenes egenansvar for elevenes oppførsel og styrke samarbeidet mellom skole og foreldre
- iverksette tiltak mot mobbing og vold mot lærere
- tydeliggjøre skolens ansvar og hvilke tiltak administrasjon og lærere kan ty til i møte med utagerende og utfordrende elever. Herunder involvering av barnevern, PPT, politiet og andre relevante instanser
- styrke skolebibliotekstjenesten og videreutvikle samarbeidet mellom skolebibliotek og offentlige bibliotek i bydelene
- sørge for et bredere utvalg av nynorsk litteratur på skolebibliotekene, særlig på ungdomstrinnet
- at det legges bedre til rette for å opprette språklige parallellklasser, f. eks. med å bistå foreldre som ønsker og samtykker til kontakt med andre foreldre
- at nynorskelever så langt som råd får gå i egen gruppe i alle fag, fra 1. til 10. klasse i de språkdelte skolene i Bergen. Retten skal gjelde for grupper over fem elever.
- tilrettelegge for flere praktiske valgfag
- videreføre tilbudet om søkbare midler til skolehager
- beholde lekser som et nødvendig pedagogisk virkemiddel, og for å videreføre en tett kontakt mellom hjem og skole
- evaluere bruken av baseskoler

- la ungdomsskoleelever få deler av opplæringen sin i faget «arbeidslivsfag» ved en videregående skole for å øke rekrutteringen til yrkesfag og hindre feilvalg

Skolefritidsordningen

Skolefritidsordningen i Bergen skal tilby elevene læring gjennom vennskap, lek og utvikling av sosial kompetanse. SFO må ha faste organiserte aktiviteter der fysisk aktivitet og kultur blir vektlagt.

Samarbeidet med Hordaland Idrettskrets om AktiVane i bergensskolen videreføres. Frivillige lag og organisasjoner må også kunne søke om midler for å kunne gi tilbud om kunst- og kulturaktiviteter i SFO, enten som tidsbegrensede eller faste tilbud.

Vi vil øke andelen fagarbeidere. Kompetansekravene ved nytilsetninger skal økes; for avdelingsleder fortrinnsvis høyskoleutdanning, for gruppeledere fortrinnsvis fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget. Daglig leder for SFO uten høyskoleutdanning bør gis mulighet til å ta dette innen 10 år.

Barnehage

Senterpartiet vil ha trygge og gode barnehager, der folk bor. Barnehagene skal kunne dra nytte av ressursene til skoler, kulturinstitusjoner og aldersinstitusjoner i nærmiljøet. Kommunens barnehagetilbud bør inneholde både små og mellomstore barnehager. Senterpartiet ønsker ikke flere store basebarnehager. For å sikre tilbudet om nærbarnehage i sentrum, kan en gi dispensasjon fra kravet om uteareal, forutsatt at en kan gjøre bruk av andre friluftsanser i nærområdet. Senterpartiet ønsker ikke vesentlig lengre åpningstider i barnehagene. Eventuell utviding av åpningstiden skal ikke medføre at barn blir flere timer i barnehagen per dag.

Senterpartiet vil

- at alle skal få tilbud om barnehageplass i eget nærområde
- innføre to barnehageopptak i året
- ha større voksenteitet og flere pedagoger i barnehagene
- sikre rekruttering av barnehagelærere og god etterutdanning
- arbeide for økonomisk forutsigbarhet for barnehagene gjennom den kommunale tilskuddsordningen
- at nye barnehager i hovedsak bygges i kommunal regi eller av ideelle aktører. Senterpartiet ønsker ikke store, private barnehagekjeder. Private barnehager skal være av mindre størrelse
- sikre språkstimulering både i nynorsk og bokmål i alle barnehager, f. eks ved kjøp av bøker på begge målformer og bevisst språkbruk i administrasjonen
- at ordningen med åpne barnehager skal fortsette
- at midler bevilget til barnehageformål blir brukt til dette, og ikke til utbytte for større private konsern
- sørge for at Holen skolekrets får barnehage
- at områdereguleringer og byutvikling setter av områder til barnehager

Barnevern

Et godt fungerende barnevern bygger på gode forebyggende tiltak i barn og unges nærmiljø. Barnehager og skoler kan bidra til å kartlegge barn i risikogruppen, og må sammen med andre etater samarbeide med foreldre og barnevern til beste for barnet.

De siste årene har barnevernet i Bergen hatt store utfordringer. For å kunne ivareta de mest sårbare av oss, mener Senterpartiet at det må stilles høyere og tydeligere krav til ledelse og kompetanse i barnevernet. Det må arbeides for at de ansatte følges bedre opp og at de har en trygg og god arbeidsplass. Det er svært viktig å beholde kompetansen man allerede har opparbeidet seg internt i barnevernet, og sørge for at de ansatte ønsker å bli værende i stillingen sin.

Senterpartiet vil

- styrke det tverretatlige samarbeidet i bydelene slik at barn og unge i risikozonen oppdages og følges opp
- vurdere innslaget av privat drift av barnevernstiltak og øke andelen kommunale og ideelle drivere
- at det bevilges nok penger slik at SLT (Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak) også knyttes opp mot barnevernet
- øke andelen barn som får hjelp i hjem og nærmiljø, og at søsken får være sammen i fosterhjem, samt prioritere omsorg i fosterhjem fremfor institusjonsopphold
- gi Oppsøkende avdeling og Barnevernsvakten tilstrekkelige ressurser
- sørge for at private ideelle aktører sikres langsiktige avtaler med det offentlige
- tilby etterutdanning og kompetanseheving for de ansatte i barnevernet
- jobbe for å beholde ansatte i barnevernet, og samtidig rekruttere flere

Idrett

Svært mange bergensere driver med idrett og fysisk aktivitet. Idrett gir mestring, bedre helse, samhold og sunne verdier. Særlig for barn og unge er breddeidretten en viktig arena som skaper opplevelser og gir vennskap for livet. Også for voksne er både organisert og uorganisert idrett viktig, og Bergen kommune må legge til rette for at alle de som vil drive med idrett, skal ha mulighet til det.

Det er naturlig å se kultur, skolestruktur og idrettsanlegg i sammenheng. Senterpartiet vil gi flest mulig tilgang til varierte fysiske aktiviteter i eget nærmiljø, der man bor. Vi tror på god tilgjengelighet og vil jobbe for lavest mulig egenbetaling. Vi mener at toppidrett og breddeidrett utfyller hverandre, og må utvikles side om side. Toppidretten inspirerer og motiverer barne- og breddeidretten, som igjen er nødvendig for rekruttering til toppidretten.

Senterpartiet vil

- prioritere barne- og ungdomsidretten, og breddeidretten
- gi ekstra støtte til de som driver idrett for funksjonshemmede. Blant annet ved at Idrettsanlegg må sikres universell utforming
- bygge flere ballbinger og idrettsanlegg i bydelene
- la kommunale idrettsanlegg være gratis for frivillige lag og organisasjoner
- bedre parkeringsmulighetene ved byens idrettsanlegg
- øke støtten til klubbeide idrettsanlegg
- ha tilgjengelig vaktmestertjeneste i idrettsanleggenes åpningstid
- styrke vedlikeholdet av alle byens idrettsanlegg
- sikre et godt bassengtilbud i alle bydeler, også i forbindelse med ombygging av skoler
- sørge for brukermedvirkning fra idrettslag og organisasjonen når nye anlegg bygges eller renoveres
- sikre et tilbud til alle elever gjennom Svøm Bergen og øke barnas svømmeferdigheter
- utvide Fysak-tilbudet til Arna, Fyllingsdalen, Fana, Ytrebygda, Bergenhus og Åsane
- bygge flere kunstgressbaner i områder hvor banekapasiteten er for liten
- videreutvikle ski- og løypenettet på Totland, Frotveit og Fløyen/Skomakerdiket, og planlegge ski- og skiskytteranleggene også for sommerbruk, i samarbeid med Hordaland skikrets og idrettslagene
- støtte opp om et inkluderende friluftsliv, bl.a. i samarbeid med Turlaget
- bygge tak over skøyteanlegget på Slåtthaug
- jobbe for at neste nasjonalanlegg for lengdeløp på skøyter legges til Bergen
- styrke det kommunale utstyrslageret for utlån av gratis idrettsutstyr
- styrke fokuset på antidopingarbeid

HELSE, OMSORG OG ELDRE

Eldre og særlig omsorgstrengende

Eldre er en mangfoldig gruppe med ulike behov som trenger tilgang til varierte tilbud av god kvalitet. Senterpartiet vil at alle skal bo i eget hjem så lenge de kan og vil, og føle trygghet for at de får sykehjemsplass når de trenger det.

Antall eldre i Bergen vil øke de kommende tiårene. De og deres nærmeste skal oppleve å bli møtt med respekt av helsevesenet i Bergen. Den planlagte kapasitetsveksten i sykehjem, hjemmebasert omsorg og dagsentertilbud må følges opp. Det må settes klare kvalitetsmål på tjenestene som innebærer hjelp til rett tid, og at hjelpen i størst mulig grad utføres av de samme personene. Kommunen må sikre attraktive areal til fremtidige sykehjem og omsorgsboliger i alle bydeler, også til sansehager.

Pasienter skrives i dag tidligere enn før ut fra sykehus etter behandling. Det er viktig at overgangen mellom sykehus, hjem og kommunale tjenester er best mulig. Senterpartiet mener at primærhelsetjenesten må styrkes, og at koordineringen mellom tjenestene må bli bedre. Spesielt må fastlegedekningen bedres. Tilbudet Byombudet gir må gjøres bedre kjent for pasienter og pårørende.

For eldre på sykehjem er maten ofte dagens største høydepunkt. Mat er helt sentralt både for helse og velvære. For å styrke kvaliteten og smaken på måltidene vil eget produksjonskjøkken på det enkelte sykehjem være et viktig tiltak. Mat laget på næringsrike råvarer bør være et sentralt innslag på menyen.

Senterpartiet støtter tillitsreformen som er vedtatt. Det er viktig både for pasientene og de ansatte at «stoppeklokkeomsorgen» er lagt til side. Sykehjem skal drives av kommunen eller ideelle aktører, og at det skal satses videre på den kommunale vikarstaben framfor innleide vikarer. Flere ansatte skal gis tilbud om heltidsstilling.

Senterpartiet vil

- innføre produksjonskjøkken på byens sykehjem
- syke og eldre skal ha et allsidig kosthold med tilbud om daglig proteininntak fra norskprodusert kjøtt og fisk, samt fiber og mineraler fra norske grønnsaker. Dette gjelder også eldre med hjemmesykepleier.
- styrke legedekningen på kveldstid og helg, også på korttidsavdelingene
- ha flere spesialiserte og godt bemannede sykehjem

- gjennomføre pilotprosjekt med utvidet grunnbemanning på ett eller flere sykehjem
- at nye sykehjem skal bygges med kafe/kantine som også skal kunne benyttes av pårørende og nærmiljøet
- etablere Spisevevn-tilbudet også på sykehjem
- utvide og videreutvikle tilbudet om musikkterapi, spesielt for demente
- arbeide for etablere flere demenskor i Bergen
- arbeide mot feil bruk av legemidler og for reduksjon i legemiddelbruken generelt
- styrke arbeidet mot sykefravær og for rekruttering av helsepersonell på alle nivå
- ha flere lærlingplasser i helsesektoren
- sette av mer midler til sommerjobb for ungdom ved sykehjemmene
- utvide tilbudet med Omsorg+

Hjemmesykepleie og øvrig tilbud til hjemmeboende

Vårt mål er at eldre skal ha muligheten til bo hjemme så lenge de ønsker og kan. Da må primærhelsetjenesten styrkes og samhandlingen mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten sikres gjennom gode avtaler. Senterpartiet ønsker ikke å konkurransenutsette tjenestene i pleie og omsorgssektoren.

Gode språkkunnskaper hos helsepersonellet er en forutsetning for sikker helsebehandling og rettssikkerhet. Det er viktig at helsepersonellet møter alle med respekt og forståelse, uavhengig av deres bakgrunn.

Senterpartiet vil

- at styrkingen av dagsentertilbudet, spesielt for demente, må fortsette
- at alle bydeler skal ha eldre- og seniorsentre
- styrke omsorgstøtteordningen for pårørende som selv ønsker å ivareta nødvendige omsorgsoppgaver
- utvikle besøksordninger for ensomme eldre i samarbeid med frivillige lag og organisasjoner
- at ordningen "Den kulturelle spaserstokken" skal styrkes
- utvide tilbudet om hverdagsrehabilitering
- styrke tilbudet til de slagrammede
- etablere flere kreftkoordinatorstillinger
- sikre tilstrekkelig tilgang på tolketjenester for døve og fremmedspråklige

Psykisk helsearbeid

All psykisk helsehjelp skal være tilgjengelig i en lavterskeltjeneste. Alle med behov for det, skal få tilgang til et kvalitetssikret tilbud og ventelistene både for behandling, bolig og ettervern må reduseres.

Forebyggende tjenester som Fontenehuset og Pitstop Bergen gjør en viktig jobb i å hjelpe utsatte grupper og forhindre at tilstanden til enkeltpersoner forverrer seg til et nivå hvor de trenger institusjonell psykisk helsehjelp. Det er viktig for å få personer som er på vei til å falle utenfor samfunnet tilbake på rett kjør, gjennom blant annet hjelp til livsmestring og jobbsøking. Dette er bedre for individer og sparer samfunnet store kostnader i det lange løp. Det er derfor viktig at disse tjenestene får forutsigbare rammer for sin videre drift gjennom faste tilskudd i kommunebudsjettet.

Også primærhelsetjenesten for psykisk syke må bedres og et tilrettelagt oppfølgingstilbud må etableres for personer med rusmiddelavhengighet og/eller psykiske plager og lidelser. Arbeidet mot tabuer rundt psykisk sykdom må støttes.

Senterpartiet vil

- styrke lavterskeltilbud som Fontenehuset og Pitstop Bergen ved å skaffe de faste tilskudd i kommunebudsjettet
- tilsette flere kommunale psykologer
- styrke forebyggende arbeid og forbedre behandlingstilbudet innen psykisk helse
- arbeide for at det etableres flere botilbud for mennesker som har psykiske vansker og trenger botrening
- prioritere rekruttering av støtte- og treningskontakter
- styrke ettervernet
- styrke oppfølgingen av pårørende til psykisk syke, særlig barn og utsatte grupper med redusert helse
- støtte Psykiatraliansen

Rusomsorg

Rusavhengighet er svært destruktivt, både for enkeltmennesker, familier og lokalsamfunn. En solid rusomsorg er både viktig for å hjelpe de som er blitt rusavhengige, og de som er i fare for å bli det. Derfor må det rusforebyggende arbeidet styrkes. Dette gjelder også avhengighet skapt gjennom uheldig behandling/medisinering for kroniske lidelser. Omsorgen må styrkes og ettervernet bli en del av behandlingstilbudet.

Det er viktig at rusmisbrukere sikres tilstrekkelige boforhold. Når det etableres kommunale boligenheter for rusmisbrukere er det viktig at de spres over flere steder, slik at en ikke påfører for stor belastning for enkelte nabolag. Det er også viktig for rusmisbrukerne at de i mest mulig grad integreres i samfunnet, fremfor å bli klynget opp i egne miljøer.

Senterpartiet vil

- ha en restriktiv holdning til liberalisering og avkriminalisering av narkotika
- etablere flere Mottaks- og oppfølgingssentre (MO-sentre), herunder etablere et senter i sentrum av Bergen. Lavterskeltilbudene må sikres
- ruste opp primærhelsetjenesten for rusmiddelavhengige
- arbeide for å øke det statlige bidraget til rusomsorgen i kommunal og frivillig regi
- styrke Utekontakten, og sikre at den har tilbud i alle bydeler
- forbedre ettervernet og tilbudet om bolig, arbeid, skolegang og nettverksbyggende tiltak
- sørge for at kommunale boliger for rusmisbrukere blir etablert med begrenset antall rusmisbrukere i hvert område, og ikke i umiddelbar nærhet til skoler, barnehager og boligstrøk tett bebodd av barnefamilier
- styrke tilbudet til gravide rusbrukere, deres barn og familier
- videreutvikle «Rusfri Start på Livet»
- evaluere Legemiddelassistert rehabilitering (LAR)-behandlingen med sikte på å forbedre denne
- evaluere driften av sprøyterommet
- styrke kompetansen i det kommunale rusarbeidet, også i skolehelsetjenesten
- støtte Sammen-Senteret

Sosialtjenesten

Sosialtjenesten i Bergen skal yte økonomisk hjelp når ingen andre inntektsmuligheter finnes. Sosialtjenestens arbeid preges av problemstillinger rundt rus, psykiatri og bostedsløshet. Frivillige og ideelle organisasjoner har vist gode resultater innen rusomsorg, arbeidstrening og annen rehabilitering. Langsiktige avtaler med slike må kunne inngås av det offentlige.

Senterpartiet vil

- bedre tilbudet til brukere med sammensatte oppfølgingsbehov
- holde barnetrygden utenfor beregning av sosialhjelp
- at kapasiteten i Jobbsjansen økes
- gi driftshjelp til Matsentralen og tilsvarende tiltak for utdeling av overskuddsmat og basisvarer til behovsgrupper i Bergen
- støtte Frelsesarmeens Velferdssenter og tilsvarende tiltak

Det generelle helsetilbudet

Senterpartiet vil styrke arbeidet med å forbedre folkehelsen. Det trengs en systematisk og langsiktig folkehelsesatsing på tvers av alle sektorer. Primærhelsetjenesten må styrkes, særlig gjennom at det utdannes flere fastleger. Men forebyggende tiltak er vel så viktig. Bergen må være en kommune som legger til rette for at innbyggerne kan leve et aktivt liv med næringsrik mat i gode lokalsamfunn. Dette er helt sentralt for å ivareta god helse. Det er både bedre og billigere å forebygge fremfor å reparere.

Det er en stor mangel på fastleger i Norge, noe som gir alvorlige konsekvenser for pasientene. I Bergen må vi legge til rette for at flere leger ønsker å bli/forbli fastleger for å sikre reell valgfrihet for pasientene og tilgang til fastlege ved behov. Sykepleiermangelen i Norge vokser også for hver dag. Vi ønsker å avlaste sykepleiere i større grad ved å utnytte yrkesfaglige helseutdanninger i større helseforetak som Haukeland Sykehus og Haraldsplass diagonale sykehus. Dette er helt nødvendig for at sykepleiere skal kunne gjøre riktige valg i livsviktige situasjoner.

Svangerskaps- og barselomsorg er en viktig kommunal oppgave. Liggetid på fødeavdelingen etter fødsel er planlagt vesentlig forkortet de kommende år. Senterpartiet mener alle skal ha rett på minimum 2 døgn liggetid etter fødsel.

Senterpartiet vil

- styrke innsatsen med rekruttering av fastleger og forbedre rammevilkårene deres
- videreutvikle og forbedre tilbudet ved Bergen legevakt og bydelslegevaktene
- etablere nærjordmorsentre i bydelene. Alle som ønsker det skal få tilbud om hjemmebesøk av jordmor og helsesykepleier etter fødselen
- styrke helsesykepleiertilbudet med tverrfaglig sammensatte team i tilknytning til helsestasjon
- at tilbudet om Helsestasjon for ungdom i alle bydeler opprettholdes og åpningstidene utvides
- utvide ordningen med Jentegrupper og etablere Guttegrupper
- sørge for at barn som er utsatt for overgrep, umiddelbart får nødvendig helsehjelp
- sikre rettssikkerheten for barn som er utsatt for overgrep og videreutvikle helsehjelp- og omsorgstilbudet/barnevernsperspektivet
- støtte opp om frivillige lag og organisasjoner som driver helsefremmende aktiviteter
- kvalitetssikre og styrke støtte- og treningskontakttjenesten
- ha kompetanseheving for ansatte på alle nivå. Det er viktig med oppfølging av nyansatte, også ledere. De språklige kvalifikasjonskravene må følges
- styrke oppfølgingen av barn som pårørende, både i helsetjenesten, psykiatrien og rusomsorgen
- styrke fengselshelsetjenesten med flere stillinger, og peke på kommunens særlige ansvar for oppfølging av personer etter løslatelse
- sikre og utvikle tilbudet om logoped
- sikre faste midler til frisklivs- og mestringscenteret slik at det kan videreutvikles
- unngå å utsette ideelle aktører innen helse og omsorg for anbudsrunder
- styrke helsetjenester, institusjoner og vekstbedrifter for døve og døvblinde
- ansette flere helsefagarbeidere i sykehusforetak for å avlaste nåværende sykepleiere i større grad

Tilbudet til personer med utviklingshemming

Personer med utviklingshemming og familiene deres skal oppleve å bli møtt med et godt og helhetlig tilbud gjennom hele livsløpet. Foreldre skal oppleve å bli fulgt opp, og tilbudet om læring, mestring og et skikkelig helse- og omsorgstilbud må forbedres.

Senterpartiet vil

- at det vedtatte Boligløftet gjennomføres, slik at ventetiden for å få bolig blir avviklet innen 5 år, slik intensjonen i planen er
- at alle får tilbud om tilrettelagt aktivitetstilbud i regi av dagsentertjenesten
- at det rekrutteres personell med tilstrekkelig kompetanse
- at det fokuseres på kostholdsveiledning og fysisk aktivitet, med ansettelse av flere ernæringskonsulenter og treningskontakter
- at antall varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) i Bergen skal økes. Dette er et statlig ansvar
- arbeide for gode og sømløse overganger mellom arbeidsplasser i VTA og kommunale dagsenter
- ta initiativ til et prøveprosjekt med integrerte løsninger mellom dagsenter og VTA-bedrifter, f. eks Nordnes Verksteder eller Signo Dokken AS
- motivere bedrifter til å ha flere med utviklingshemming og andre med funksjonshemming og psykiske tilstander på tiltak eller fast tilsetting
- at kommunen fortsatt bruker sin innkjøpsstrategi og følger opp bruk av reserverte og inkluderende kontrakter

BYUTVIKLING FOR EN GOD OG VAKKER BY

Byutvikling

Bergen skal være en by for alle. En god og fremtidsrettet byutvikling er nødvendig for at Bergen skal fortsette å være en attraktiv og god by å leve i. Vi vil at Bergen skal ha et mangfold av boliger og boligtyper, for mennesker i alle aldre. Alle skal ha muligheten til å skape et godt og trygt hjem. I tillegg skal næring og industri motiveres til å drive og bli værende i Bergen.

Senterpartiet er opptatt av at natur- og kulturlandskap og grøntområder skal holdes i hevd. Dette er viktig for folkehelsen. Der utbygging unntaksvis må skje, må minst mulig natur bli berørt, og ødelagt natur må erstattes med likeverdig ny. Alle innbyggere må sikres kort avstand til natur- og friluftsområder. Markaområder som for eksempel Hordnesskogen, Åstveitskogen og Kanadaskogen, må sikres samme vern som byfjellene.

Utbygging kan skje fortrinnsvis ved fortetting. Det bør være mulig å bevare og fornye samtidig. Blokker bør kun oppføres i senterområder. Ellers bør rekkehus og småhus prioriteres. Dette fordrer en forutsigbar planbehandling og en kommune som er på lag med både innbyggere og utbyggere.

Dokken vil bli en viktig utvidelse av Bergen og vil kunne gi sentrum som helhet et fantastisk løft. Vi vil være en pådriver for at bydelen utvikles til et område hvor alle kan bo, og sørge for at arkitektur og utforming skjer i samsvar med omkringliggende bebyggelse og byens egenart.

Senterpartiet vil

- at alle innbyggere må sikres kort avstand til natur- og friluftsområder.
- utvikle gode forhold for gående og syklende
- gjøre Bryggen til et vrangleområde og en storstue, uten biler, busser, bybane eller annen trafikk
- avsette nok parkeringsplasser på gateplan for de som er avhengig av å bruke bil.
- åpne for større demokratisk medvirkning i den arkitektoniske utformingen av nye bygg, eksempelvis gjennom folkeavstemminger
- legge til rette for bildeleordninger og øke antall steder med hurtiglading for elbil
- legge til rette for valg av miljøvennlig energibruk i alle nye boligfelt
- Vektlegge barn og unges interesser i byplanleggingen, og styrke de eldres interesser
- utarbeide en helhetlig plan for området rundt Store Lungegårdsvann
- at retningslinjer for støy blir etterlevd i henhold til støyforskriften
- styrke områdesatsingen
- legge til rette for at havnelageret på Dokken blir stilt til disposisjon for Akvariet
- at alle kommunalt eide parkeringsplasser skal utenom arbeidstiden være åpne og tilgjengelige for allmennheten
- særlig parkeringsplasser tilknyttet barnehager og skoler skal kunne benyttes gratis utenfor vanlig åpningstid og i helgene
- gjøre det lettere for nye sameier og borettslag å anlegge solenergi for egen el-forsyning

Arkitektur

Vakre bygninger i menneskelig skala skaper glade innbyggere og gir oss bedre mental helse. Forskning viser at klassisk og tradisjonell arkitektur har positive psykologiske effekter, reduserer stress og gir økt trivsel. Modernistisk arkitektur med glatte fasader og irregulære mønstre viser seg derimot å frembringe stressreaksjoner. En vakker by er en bærekraftig by, og vakre byrom blir levende byrom.

Senterpartiet vil

- at nye utviklingsområder skal utvikles med en gatestruktur som er i tråd med Bergens særpreg og som skaper urban kvalitet.
- at byarkitekten skal utarbeide en arkitekturveileder for å sikre god og helhetlig arkitektonisk utvikling på Dokken
- at nye utviklingsområder i større grad skal utvikles med klassisk og tradisjonell arkitektur
- at byutviklingen skal spille på lag med Bergens historiske særpreg og egenart
- at i sentrale områder skal alle nye bygninger ha publikumsrettede aktiviteter på gateplan
- bevilge øremerkede midler for å støtte oppussing av St. Paul kirke
- ha en restriktiv holdning til høyhus i Bergen
- evaluere ordningen med Rådet for Byforming og Arkitektur
- evaluere Byarkitektens oppgaver
- være positive til folkeavstemning om stilvalg på større byggeprosjekter

Boligbygging

Gode hjem skaper gode liv. Vi ønsker et boligmarked som er attraktivt for både unge og eldre, studenter, barnefamilier og aleneboende. Det er viktig at Bergen har et konkurransedyktig boligmarked som gjør det mulig for unge å etablere seg, og som er attraktivt for barnefamilier.

Senterpartiet vil

- ha en variert boligbygging, med eneboliger, rekkehus og leiligheter.
- bygge flere boliger for å dempe prisvekst
- blokker bør kun oppføres i senterområder, og i maks 4 etasjer
- stille krav om god boligutforming i fortettingsprosjekter
- at fortettingsprosjekter skal være skånsomme ovenfor lokalmiljø og eksisterende arkitektur
- sikre alle boligområder kort vei til grønne arealer, lekeplasser og friområder
- sikre alle nye boligområder gode møteplasser og fellesareal på bakkeplan
- stille krav om trafikksikring i nye boligområder, og planlegge dem for gode kollektivtilbud
- utarbeide et byomfattende program for bygging av ikke-kommersielle utleieboliger, lavinnskuddsboliger, studentboliger og små eierboliger. Disse skal være organisert gjennom kommunale eller private stiftelser eller som lavinnskuddsboliger i borettslag
- øke andel kommunale utleieboliger i bydeler med få slike boliger.
- etablere flere kommunale utleieboliger for barnefamilier
- arbeide for en markert reduksjon i antall bostedsløse gjennom flere kommunale boliger og aktiv bruk av kommunale garantier overfor private utleiere
- følge opp «Boligløftet» som skal forsere arbeidet med boliger for psykisk utviklingshemmede og for personer med psykiske lidelser
- sørge for boliger for nyankomne asylsøkere, flyktninger og andre som har behov for det. Gjerne i samarbeid med private utleiere

Arealbruk og byggesaker

Senterpartiet mener at saksbehandlingstider i plan- og byggesaker bør reduseres, herunder tidsforbruk i byrådsavdelingen. Vi vil sette inn tiltak for å sikre at fristene etter lov og forskrift overholdes, og sørge for at plan- og bygningsetaten effektiviseres.

Senterpartiet vil

- arbeide for kortere og mer forutsigbar behandlingstid i byggesaker
- arbeide for bedre innbyggermedvirkning i plan- og byggesaksprosesser
- arbeide for bedre informasjonsflyt i møte med plan- og bygningsetaten
- bevare og utvikle eksisterende grøntarealer i bybildet
- frede Store Lungegårdsvann mot videre utfylling

Bydelsutvikling

For å skape en god og levende by trenger vi også gode og levende bydeler. Vi vil sette et særlig fokus på bydelene og utvikle disse som sentrumsområder og knutepunkter. Man må ha likevekt mellom arbeidsplasser og boliger i bydelene

Senterpartiet vil

- arbeide for å innføre bydelsstyrer
- arbeide for etablering av bystrand på Laksevåg
- evaluere soneparkering i bydelene, særlig i Indre Laksevåg
- utvikle Rollandsparken som tur- og friluftsområde for hele Åsane
- at barn og unge skal ha tilgang på svømmehaller og svømmeundervisning i alle bydeler
- at Fysak-tilbudet utvides til Arna, Fyllingsdalen, Fana, Ytrebygda, Bergenhus og Åsane
- at det opprettes flere parkometre for besøkende i alle sentrumssoner.
- at det sikres nok parkeringsplasser for besøkende ved sykehjem og i boligområder.
- bygge kulturhus i Fyllingsdalen
- arbeide for bibliotek i hver bydel
- bygge om den gamle jernbanetraséen fra Arna til Trengereid til gang- og sykkelveg når K2 blir ferdigstilt
- sikre møteplasser for personer i alle aldre i bydelene
- sikre lavterskeltilbud for å styrke inkludering i utsatte bydeler

Jordvern

Arealet det er mulig å dyrke mat på i Bergen og omegn er under et sterkt utbyggingspress i dag. Senterpartiet mener derfor at jordvernet i kommunen må styrkes vesentlig og være overordnet i all framtidig arealforvaltning. Vi vil ta vare på kommende generasjoners matforsyning og livsgrunnlag. Om ikke vi snur utviklingen, svekker vi den lokale matvareberedskapen. Jordbruksareal som må sikres for matproduksjon skal i tillegg til LNF-status avsettes med «hensynssone landbruk».

Jordbruksarealer, vassdrag og kystfarvann må skjermes mot utbygging. Der dyrket matjord må vike for utbygging, må den flyttes. Jord som fjernes, må være permanent tilgjengelig, i god stand og egnet for nytt jordbruksformål. Der spesielle plantearter blir rammet, må utbygger sørge for at de blir tatt vare på. All omdisponering må rapporteres om i kommunale sakspapir.

Senterpartiet vil

- stramme vesentlig inn på omdisponering av dyrket og dyrkbar jord ved alle former for utbygging, slik at jordvernens hensynet får forrang
- verne kulturlandskapet som identitetsskaper, historieforteller og rekreasjonsområde

Renovasjon og gjenvinning

Senterpartiet vil ha et livsløpfokus på offentlige anskaffelser og byggeprosjekter, og ønsker at avfall skal minimeres. Det må legges opp til sirkulære løsninger, som muliggjør at materialer kan gjenbrukes i enda større grad.

Senterpartiet vil

- ha økt livsløpfokus på kommunale anskaffelser og byggeprosjekt
- øke bruken av holdbare, giftfrie og gjenbrukbare byggematerialer i byggeprosjekter
- vurdere etablering av solcellepaneler på egnede offentlige bygg og stimulere til det samme for private boliger
- at søknadsprosedyrer for installering av solenergi må forenkles og effektiviseres.
- at støtteordninger for installering av solceller må utvides.
- øke fokuset på kildesortering av avfall, samt arbeide for å redusere avfallet fra husholdningene
- vurdere nye løsninger for gjenvinning av tekstil- og klesavfall
- arbeide for redusert matsvinn i egne institusjoner og bygg og i samfunnet ellers
- inkludere et visst antall leveringer av privat avfall til BIR sine mottak i renovasjonsavgiften
- redusere matsvinnet i offentlige virksomheter
- fortsette utbyggingen av bossug-nettet
- hindre at plast og annet farlig avfall ender i havet og naturen ellers
- satse mer på bioenergi og geovarme
- jobbe for en enda bedre energiutnyttelse matavfall og kloakkslam
- rydde opp i forurenset jord, gamle bossfyllinger og vassdrag

SAMFERDSEL

Gode og velfungerende lokalsamfunn forutsetter trygge og effektive veier mellom hjem, skole og lokale tjenester. Det være seg gode lokalveier, sykkelveier, gangveier og snarveier.

Senterpartiet ønsker et bredt og mer konkurransedyktig kollektivtilbud. Dette er en forutsetning for å gi bedre fremkommelighet, og unngå kødannelser og for stor trafikk på veiene. Ved økt fokus på bydelene og utvikling av bydelssentrum, vil mye av dagens biltransport kunne tas med sykkel, gange og kollektivtransport i disse områdene.

Man skal kunne bo godt i alle deler av kommunen. Senterpartiet er opptatt av at mange fortsatt vil ha behov for personbil. Særlig barnefamilier og eldre, men også mange andre er avhengige av personbil for å få hverdagen til å gå opp. Fremfor å straffe bilbruk med høye bompenger og reduserte parkeringsmuligheter, ønsker vi å styrke kollektivtilbudet med nye ruter og flere avganger.

Senterpartiet vil

- arbeide for en sterkere statlig finansiering både av veger, og kollektiv infrastruktur i Bergen.
- fortsette ordningen med trafikkregulerende tiltak ved fare for overskridelser av grenser for trygg luftkvalitet
- sørge for at stoppesteder, busskur og bybanestopp er oppgraderte og godt vedlikeholdte
- rydde snarveier til kollektivstopp, gjerne ved hjelp av frivillige lag og organisasjoner
- stimulere til økt utbygging av hydrogenstasjoner
- arbeide opp mot fylkeskommunen og relevante aktører for at det fortsatt skal være mulig å bruke kontanter ved bruk av kollektivtransport, og at det ikke skal innføres urimelig høye gebyrer ved kontant betaling

Bybane

Dagens bybane er en viktig del av byens kollektivsystem. Den er punktlig, har hyppige avganger og transporterer svært mange bergensere hver dag. Senterpartiet ønsker å bygge bybane til flere bydeler, men mener at finansiering av bybane bør sidestilles med togutbygginger på østlandet - og være statlig finansiert i sin helhet.

For Senterpartiet er det en forutsetning for videre utbygging av bybane, at bompengene ikke øker utover dagens nivå.

Ved utbygging av bybane til Åsane vil Senterpartiet fremdeles jobbe for en tunnelløsning gjennom sentrum. Vi mener dette vil gi en billigere, raskere og mer effektiv bane nordover. En tunnel vil også kunne kombineres med en ny parsell mot Dokken og gi en langt bedre kollektivdekning i områdene rundt Nordnes. Senterpartiet vil unngå ny bybanetrase gjennom sentrum, med vendespor i Christian Michelsens gate, Teatergaten og videre mot Dokken. Ved utbygging av traséen i Eidsvåg ønsker vi en tunnelløsning med langt lokk.

Senterpartiet vil

- at videre utbygging av bybanen må legge til grunn økt statlig finansiering
- at bybanen ikke skal finansieres med økte bompenger
- at bybanen bygges i tunnel
- på sikt forlenge Bybanen fra Fyllingsdalen til Loddefjord, Storavatnet, og Laksevåg

Buss

Samferdselspolitiske saker skal løses i felles forståelse mellom Bergen, nærliggende kommuner og fylkeskommunen. Samtidig bør Bergen ha egne takster for de korteste reisene. Senterpartiet ønsker miljøvennlige løsninger som reduserer luftforurensing og svevestøv.

Senterpartiet vil

- sikre gode kollektivløsninger til alle byens bydeler
- arbeide for å innføre en egen bergentakst på kollektiv
- arbeide for flere bussavganger og bedre informasjon om busstilbudet, også i utkantene av Bergen
- bedre fremkommeligheten for bussene. Eksempelvis gjennom egne felt, prioritering i lyskryss og egne kollektivfelt må vurderes der det er hensiktsmessig
- ha en slutt på nedleggingen av busslommene og gjenopprette de nedlagte

Bil

Senterpartiet vil

- redusere dagens bompengenivå
- at alternative finansieringsmåter for veifinansiering må vurderes, eksempelvis avansert veipricing
- arbeide for en bedre parkeringspolitikk i sentrum og nærliggende bydeler
- at samkjøring skal promoteres bedre
- prioritere utbygging av innfartsparkering i alle bydeler
- tilrettelegge for økt omstilling til elbil

Jernbane og tungtransport

Senterpartiet vil

- at gods- og tungtransport i størst mulig grad må bort fra veiene, og over på jernbane og båt
- arbeide for bedre togforbindelse mellom Bergen og Oslo
- arbeide for flere avganger mellom Bergen og Arna i helgene

Drosjenæring

Senterpartiet vil

- reversere dereguleringen av drosjenæringen
- at Bergen kommune, sammen med fylkeskommunen vurderer tilbudet av taxi hele døgnet, samt taxitransporten til legevakt og sykehus. Det trengs også en gjennomgang av holdeplasstrukturen og etterlevelse av reguleringen på dette feltet
- tilrettelegge for etableringen av flere ladestasjoner for el-taxier

Båt og ferje

Senterpartiet vil

- ha differensierte havneavgifter som favoriserer miljøvennlige skip
- at miljøvennlige kollektivløsninger langs sjøveien skal utforskes, også mellom Bergen og våre nabokommuner
- arbeide for gode lokale ferjetilbud
- ivareta eksisterende ekspressbåt-tilbud

Veinettet

Bergen er den eneste av de større byene i Norge uten et ringveisystem rundt bykjernen. De to europaveiene som går gjennom sentrum, skaper unødvendig mye

trafikk. På veiene inn mot sentrum skal kollektivtransporten prioriteres.

Senterpartiet vil bygge Ringvei Øst som fører trafikken utenom Bergen sentrum via Arna.

Senterpartiet vil

- arbeide for at en fullverdig Ringveg Øst realiseres så snart som mulig, hvor arbeidet med strekningen Vågsbotn - Klauvaneset starter først
- sørge for at strekningen mellom Arna og Vågsbotn legges i tunnel, slik at landbruksarealene i Blindheimsdalen og på Haugland skånes fra nedbygging
- prioritere ny E16 mellom Bergen og Voss, kombinert med bane (K5)
- være en pådriver for økte statlige bevilgninger til samferdselsprosjekter i Bergen og regionen ellers
- øke midlene til vedlikehold av kommunale veier
- styrke brøyteberedskapen og prioritere brøyting og grusing fremfor salting
- jobbe for bedre trafiksikkerhet på alle kommunale veier
- evaluere soneparkeringen og tillate to biler per husstand
- redusere bruken av veisalt

Gang- og sykkelveier

Senterpartiet ønsker å legge til rette for at flere kan sykle og gå til sine daglige gjøremål. Utbygging av gang- og sykkelveinettet i Bergen har vært preget av både manglende ambisjoner, og overdrevne ambisjoner. Vi vil bygge mer sykkelvei, men i mer edruelig utforming og format, og med stedlig tilpasning.

Senterpartiet vil

- arbeide for og forbedre planene for et sammenhengende gang- og sykkelveinett i Bergen
- bygge om den gamle jernbanetraséen fra Arna til Trengereid til sykkelveg når vei og bane (K5) blir ferdigstilt
- ha en mer nøktern og stedstilpasset utbygging av sykkelveier
- sikre god fremkommelighet ved å sørge for effektive og trygge krysningspunkt
- legge til rette for flere sykkelparkeringsplasser i sentrum og i bydelssentrene
- sørge for bedre vedlikehold av gang- og sykkelveiene i kommunen
- ha flere lysregulerte fotgjengeroverganger og jobbe for tryggere løsninger rundt skoler
- bedre trafiksikkerheten på skoleveiene

Trafikksikring

Bergen skal være en trygg by å bevege seg i både for gående, syklende og mennesker med funksjonshemming. Senterpartiet vil bygge separate gang- og sykkelveier, og styrke vedlikeholdet av kommunale veier.

Senterpartiet vil

- jobbe videre med og styrke trafiksikkerhetsplanen for Bergen
- følge opp Aksjon skolestart slik at barna kan ferdes trygt på skoleveien
- tilrettelegge for hjertesoner rundt alle byens barneskoler
- etablere hjertesoner ved enkelte ungdomsskoler
- sørge for at alle skoleveier er trygge å ferdes på
- sørge for bedre sikring av gangfelt
- jobbe for økt rassikring på innfartsveier til Bergen kommune

NÆRING

Et levende næringsliv

Bergen har en lang og stolt historie som handel- og næringsby. Vi huser en rekke sterke og varierte fagmiljøer - fra media, finans og kultur, til maritim virksomhet, olje- og gass, og havbruk.

Senterpartiet vil at Bergen skal fortsette å være attraktiv for investorer og gründere. Innovasjon, verdiskapning og ny teknologi er avhengig av gode rammebetingelser, og en forutsigbar og fremoverlent næringspolitikk. Den sterke kunnskapsindustrien i Bergen, med forsknings og utdanningsmiljøene, må pares med relevant næring.

For at Bergen og regionen fortsatt skal kunne utvikle ny og konkurransedyktig næring, er man avhengig av stabil og rimelig tilgang på elektrisitet. Senterpartiet i Bergen er derfor mot elektrifisering av norsk sokkel, og vil heller benytte denne energien til å videreutvikle eksisterende, og legge til rette for nye, fastlandsindustrier. Samtidig må hovednettet i regionen kunne levere nødvendig mengde kraft og tilrettelegges for vekst og nye industrier.

Senterpartiet vil

- sikre et konkurransedyktig næringsliv i regionen med:
  - tilstrekkelig med strøm
  - tilrettelegging av god infrastruktur
  - lavere gebyrer og mer effektiv saksbehandling
- satse på fagopplæring og aktivt arbeide for å øke antallet lærlingeplasser
- jobbe for økt sentrumshandel gjennom god kollektivtransport, gode parkeringsmuligheter og lavt bompengenivå
- bidra til at næringslivet i regionen sikres kompetent arbeidskraft ved å styrke samarbeidet mellom næringsliv, universitet og høyskoler
- samarbeide med andre kommuner for å oppnå næringsutvikling i regionen som helhet
- flytte flere statlige arbeidsplasser til Bergen og Vestlandet
- arbeide aktivt for å styrke fiskeridirektoratets stilling i Bergen ved å forhindre utflytting av arbeidsplasser og få til en samlokalisering på Dokken
- at regionen skal satse på bærekraftig turisme med minst mulig belastning for miljø og omgivelser
- sørge for at det er tett dialog mellom sentrumsnæringen og sentrumsbeboere
- innføre turistskatt som skal øremerkes til å bedre fasiliteter for turister og innbyggere
- sørge for at det er tilgjengelig areal for fremtidig lokalisering av ny næring og industri
- arbeide både lokalt og nasjonalt for å bevare og forbedre muligheten til å nytte kontanter som betalingsmiddel i hele kommunen
- sørge for at kommunen sin kontantberedskap forbedres

Energi og strøm

Energikrisen i Europa viser hvor viktig det er med sikker og stabil energiforsyning og produksjon. Bergen og regionen innehar verdensledende kompetanse innenfor olje- og gassektoren. Det er avgjørende at vi videreutvikler og styrker satsningene på denne næringen, og sørger for at både vi og Europa har forutsigbar og tilgjengelig energi, også i fremtiden.

Vannkraft er, og vil fortsette å være den viktigste energikilden i Norge. Vi ønsker at eksisterende vannkraftverk skal oppgraderes og effektiviseres, uten at det går på bekostning av natur, vassdrag og biologisk mangfold. Forskning viser et stort potensial for dagens kraftverk, som kan utløses med relativt enkle grep.

Senterpartiet ønsker å verne om naturen. Vi er derfor sterkt imot vindkraft på land. Dersom verden og Europa skal omstilles til en fornybar og utslippsfri energiproduksjon, må dette gjøres uten at man bygger ned unik og urørt natur. Vi tror derfor at verden ikke lenger kommer unna kjernekraft, og at dette på sikt vil fortsette å være en viktig form for energiproduksjon. I så måte er det Bergenske selskapet Norsk Kjernekraft et svært spennende prosjekt, som har potensiale til å bli en landsledende aktør innenfor utslippsfri energiproduksjon. Vi mener også at det bør satses og forskes betydelig mer på andre energikilder, som geoenergi og bølgekraft.

Senterpartiet vil

- at kraftressursene fortsatt skal være i offentlig og nasjonalt eie
- at kommunens eierskap i Eviny opprettholdes
- aktivt benytte Bergen kommunes eierandel i Eviny for å styre selskapet bort fra vindkraftinvesteringer
- oppfordre Eviny til å utvide sine forretningsområder til også å inkludere kjernekraft
- vil utvide dagens fjernvarmesystem der det er lønnsomt i forhold til kost / nytte
- stoppe elektrifisering av Norsk sokkel
- styrke forskning på alternative energikilder som kjernekraft, jordvarme, bølge- og tidevannskraft

Hav- og kystnæringene

Fiskeri og oppdrett er viktige næringer på Vestlandet. Senterpartiet vil at disse næringene skal videreutvikles og styrkes. Det må tas hensyn til miljømessige skadevirkninger, samtidig som kystlandskapet beskyttes.

Senterpartiet vil

- at det i større grad skal satses på lukkede merder og oppdrettsanlegg i sjø
- fokusere på kompetanse, forskning og utvikling slik at næringene hevder seg internasjonalt
- at næringene i størst mulig grad skal ha lokalt eierskap
- at råstoff og fiskefor i større grad bør produseres og videreføres lokalt
- invitere til tettere samarbeid med dagens torghandlere og bidra til å gjøre Fisketorget enda bedre

Turisme

Turisme er en viktig næring i Bergen. Senterpartiet vil satse på en bærekraftig turistnæring som samtidig ivaretar kultur og miljø. Senterpartiet ønsker vekst i kulturbaserte næringer, og vil jobbe for å gjøre Bergen og regionen enda mer attraktiv for både tilreisende og innbyggere.

Senterpartiet vil

- at kommunen skal fortsette sitt samarbeid med Visit Bergen
- videreutvikle en næring som ivaretar, forsterker og fremhever den lokale egenarten
når det gjelder miljø, estetikk og kulturarv
- innføre turistskatt for å dekke en del av «turistkostnadene» og bedre turistnæringens fasiliteter. Dette vil også komme bergenserne til gode, da vi benytter mange av de samme tilbudene
- bygge flere offentlige toaletter i Bergen sentrum
- promotere lokal og kortreist mat
- at antall samtidige cruiseskip reguleres i forhold til hva Bergen sentrum tåler og hva som gir en god opplevelse for de besøkende

Mat og landbruk

Bergen har stolte mattradisjoner, både fra sjø og land. Kulturbyen Bergen har et særlig ansvar for å ta vare på sin jordbrukskultur og sitt rike kulturlandskap. Vi må derfor ha et sterkt jordvern og sørge for gode vilkår for levende og aktive gårdsbruk.

Senterpartiet ønsker økt fokus på landbruk og gårdsbruk, også i skole og utdanning. Tilbud som «Inn-på-tunet» og lignende, er viktige tiltak innen opplærings-, helse og sosialsektoren.

Med tanke på miljø og nasjonal selvforsyning er det viktig at vi har et kosthold basert på kortreist mat, herunder norske grønnsaker, kjøtt og fisk. Vi ønsker å legge til rette for at mer mat kan produseres og foredles lokalt. Alle står fritt til å bestemme sitt eget kosthold enten man er vegetarianer eller kjøttspiser, det viktigste for oss er at vi benytter lokale råvarer i størst mulig grad. Dette er bra for helsen og for miljøet. Å ta vare på skogen og øke produksjonen av tømmer gir arbeidsplasser, karbonbinding og miljø. Den fornybare ressursen skog er avgjørende for å ha nok trevirke og for å løse klimakrisen.

Senterpartiet vil

- fjerne "kjøttfrie dager" i kommunale institusjoner
- gi økonomisk støtte til bønder som har beitedyr på byfjellene for å forhindre ytterligere gjengroing av byfjellene
- at landbruket skal ha forutsigbare rammebetingelser
- at kommunens landbruksplan skal oppdateres regelmessig
- stimulere til økt aktivitet i skogbruket
- innføre en kommunal tilskuddsordning for å bedre vilkårene for lokal matproduksjon
- øke satsingen på gårdsturisme, besøksgårder og grønn omsorg for å utvide næringsgrunnlaget for mindre gårdsbruk
- videreføre tilbudet alle skoler har om søkbare midler til egne parsellhager, eventuelt i samarbeid med lokale bønder, for å øke kunnskapen om matproduksjon og økologisk dyrking
- at det skal finnes areal til parsellhager i alle bydeler og legge til rette for bønder som ønsker å tilby utleie av jord til dette
- legge til rette for økt direktesalg gjennom ordninger som Bondens marked og Reko-ringen.
- åpne for salg av alkoholholdige varer på ordninger som Bondens marked og Reko ringen
- støtte driften av Lystgården og Bybonden
- regulere hjortebestanden til et bærekraftig nivå
- sikre områdene på og rundt Stend videregående skole mot videre utbygging
- følge opp dyrevelferdsplanen
- arbeide for giftfri ugressbekjempelse

KULTUR

Tradisjon og nyskaping, Bergen som kulturby

Senterpartiet ønsker et bredt tilbud av kultur til alle byens innbyggere og besøkende. Kultur og frivillighet er limet i samfunnet og fører til entusiasme og skapertrang. Kulturen har egenverdi og skal øke livskvaliteten til den enkelte, forbedre folk sin psykiske helse og bidra til samhold og engasjement.

Fra Ludvig Holberg til Edvard Grieg og Amalie Skram. Bergen har vært arnested for store kulturpersonligheter gjennom historien. Byens særegne kulturliv har vært preget av kontinental innflytelse og til dels en særbergensk rivalisering med hovedstaden på Østlandet.

Buekorps, Festspillene, Den Nationale Scene, og Nystemten, er bare noe av det som skiller Bergen fra andre byer. Det har alltid vært det lille ekstra, og det er heller ingen overraskelse at Bergen i dag er Vestlandets kulturhovedstad.

Bergens innbyggere har i dag et bredt tilbud, gjennom lag, foreninger og amatørkultur, men også på profesjonelt nivå i form av teater, stand-up, konserter og opera av internasjonalt kaliber. Senterpartiet vil sikre de ulike kulturinstitusjonene en økonomi som gjør at de kan opprettholde det gode aktivitetsnivået. Ved siden av det profesjonelle, legger mange av Bergens frivillige organisasjoner grunnlaget for utvikling av gode nærmiljøer med meningsfylte aktiviteter. Dette vil Senterpartiet støtte opp om og videreutvikle.

Senterpartiet vil

- styrke Amatørkulturrådet
- øke støtten og bidra til å sikre at alle byens buekorps har egnede aktivitetslokaler i eget nærmiljø
- styrke nynorskens posisjon i Bergen – og støtte nynorskens hus i tilknytning til Det Vestnorske Teateret
- gi flere plass i den kommunale kulturskolen og lage ordninger og tilbud slik at de når alle bydelene og de enkelte skolene
- støtte Regnbuedagene
- øke støtten til private kulturskoler
- styrke og utvikle bibliotekene som møteplasser i alle bydelene
- utvide åpningstidene i bibliotekene
- videreutvikle rabattordningen «kulturkort» for ungdom og studenter
- videreutvikle kommunens aktivitetskort
- ha flere aktivitørstillinger og utvide ordningen "Den kulturelle Spaserstokken"
- styrke kulturhus drevet av frivillige organisasjoner, sikre øvingslokaler til de som trenger det og gi driftsstøtte til scener og kulturhus som er åpne for amatørkulturen
- øke tilskuddet til frivillige lag og organisasjoner, og da spesielt foreninger drevet av og for ungdom
- sikre frivillige lag og organisasjoner bedre medvirkning i kommunens demokratiske prosesser, blant annet som høringsinstanser
- tilrettelegge alle kulturinstitusjoner for funksjonshemmede ved å gjøre dem universelt utformet
- at kommunen skal bidra til at ungdom i frivillige lag og organisasjoner får økt kunnskap om ledelse og økonomiforvaltning
- tilrettelegge flere områder for gatekunst
- sette krav om alkoholfrie soner på kulturarenaer slik at unge ikke blir utestengt fra viktige kulturtilbud
- etablere byarena for større kultur- og idrettsarrangement. Vi vil ta stilling til ulike løsninger når disse er ferdig utredet og er åpne for samarbeid med private aktører
- arbeide for å sikre dagens statlige kulturinstitusjoner i Bergen (som f.eks. DNS) likeverdige vilkår med tilsvarende institusjoner i Oslo
- at Fyllingsdalen teater skal sikres faste driftsmidler med mulighet for oppjustering
- at Fløisletten skal utvikles som fullverdige sceneområde for både konserter og sceniske oppsetninger utendørs, og skal gjøres tilgjengelig for aktuelle aktører
- at Fyllingsdalen teater skal innarbeides i tilbudet som gis gjennom både Den kulturelle skolesekken og Den kulturelle bæremeisen, slik at barn og unge i barnehager og skoler over hele byen kan oppleve teateret
- bidra med støtte til Fyllingsdalen Teaters nysirkussatsing, og arbeide for at den også kan få nasjonal finansiering som et ressurscenter for nysirkus.

Kulturminnevern

Bergen er en by med kulturminner av betydelig historisk verdi, både av internasjonal, nasjonal, regional og lokal verdi. Senterpartiet er opptatt av å bevare og ta vare på byens arv slik at også fremtidige generasjoner kan få glede av den.

Kunnskap om byens rike bygningshistorie og landskap er en forutsetning for at innbyggerne vil ivareta byens kvaliteter i framtiden. Gamle kulturlandskap med eldre bygninger er i seg selv kulturminner som skal bevares mot utbygging. Kommunen må samarbeide med frivillige organisasjoner for å synliggjøre verdien av å vedlikeholde byens kulturminner.

Senterpartiet vil

- støtte historielag som gjør et viktig arbeid med kulturminner
- opprettholde Byantikvaren, og sørge for tilstrekkelig kompetanse og ressurser til kulturminnearbeid i bydelene
- at verdensarvstedet Bryggen skal være fri for bil og bane
- legge til rette for bedre samarbeid mellom byantikvar, museer og frivillige organisasjoner
- støtte Fortidsminneforeningen i deres arbeid
- arbeide for etablering av fellesnaust for klinkbygde tradisjonsbåter
- utrede en egnet bruk av gamle Bergen kretsfengsel som ivaretar vernehensynene
- gi tilstrekkelig kommunal støtte til organisasjoner som forvalter krigshistoriske kulturminner, blant annet Gestapomuseet, Tellevik Kystfort og Espeland fangeleir

Friluftsliv og rekreasjon

Senterpartiet vil jobbe for at viktige natur- og friluftsområder blir vernet om og sikret for fremtiden. Parker og grønne lunger må være lett tilgjengelige for alle brukergrupper, og prioriteres i områder med stor grad av fortetting. Ferdsel i natur- og grøntområder er viktig for helse, trivsel og livskvalitet. Kommunen må jobbe for bedre samarbeid med grunneierne, og aktivt legge til rette for økt friluftsliv.

Frivillige dugnadsgjenger gjør en uvurderlig innsats for å gjøre turstier, skogsveier og andre områder tilgjengelige for allmennheten. Dette arbeidet er positivt for den enkelte, skaper trivsel og gir mosjon og fysisk aktivitet. Senterpartiet vil videreføre ordningen med støtte til byggesaksgebyrer for dugnadsgjenger og jobbe for en enklere saksbehandling og dialog mot kommunen.

Senterpartiet vil

- sikre byfjellene og andre viktige rekreasjons-, natur-, landbruks- og friluftsområder mot utbygging
- arbeide for at Hordnesskogen og Åstveitskogen sikres samme vern som byfjellene
- skilte, etablere adkomstveier og parkeringsplasser ved inngangen til flere turområder
- fortsette arbeidet med merking av turstier
- øke vedlikeholdet av parker og turveier og øke antallet benker i populære områder
- bedre tilgjengeligheten til friluftsområder også for rullestol- og rullatorbrukere
- sørge for at barn har akebakker, lekeplasser og naturopplevelser i nærmiljøet og rundt skolene
- styrke Bergen og Omlands friluftsråd med hensyn til drift og innkjøp av bynære friområder og badeplasser
- samarbeide med private grunneiere, slik at private skogsveier også kan brukes som turveier
- tilrettelegge for allmenn bruk av strandsonen og hindre «privatisering» av strandsonen
- etablere bedre ordninger for jevnlig skogrydding langs etablerte stier og for ekstraordinær rydding av trær/rotvelter etter ekstremvær
- bevilge mer penger for opprustning av Rollandsparken
- sørge for at Dalaelven i Åsane gjøres mer tilgjengelig for allmennheten
- ha flere hundeparker i bydelene

Tro og livssyn

Den norske kirke er en viktig norm- og kulturbærer. Den er også en viktig kulturprodusent. Sammen med andre tros- og livssynssamfunn, gjør kirken et viktig arbeid innenfor barne- og ungdomsfeltet, og er en svært positiv faktor i mange lokalmiljøer.

Senterpartiet vil sikre Den norske kirke og de øvrige tros- og livssynssamfunnene gode og forutsigbare rammevilkår. Tros- og livssynsorganisasjoner skal sikres gode lokaliteter og fasiliteter for sitt arbeid, særlig blant barn og unge, men også for resten av befolkningen.

Senterpartiet vil

- styrke vedlikeholdet av kirkebyggene i byen, og da særlig byens middelalderkirker
- arbeide for å styrke den statlige støtten til vedlikehold av byens middelalderkirker
- holde middelalderkirkene åpne for besøkende som del av byens kulturtilbud
- ansette flere frivillighetskoordinatorer/diakoner i menighetene
- tilrettelegge for flere minnelunder
- tilrettelegge gravplasser og nøytrale seremonirom slik at også medlemmer av andre tros- og livssynssamfunn kan benytte dem

TRYGGHET, SIKKERHET OG BEREDSKAP

Bergen skal være en trygg by og med gode lokalmiljø og oppvekstkår for barn og unge. Senterpartiet vil redusere kriminalitet gjennom tett samarbeid mellom politiet, frivillige lag og organisasjoner, samt ved en bevisstgjøring av felles ansvar for lokalsamfunnet. Kommunen har et særlig ansvar som pådriver i det forebyggende arbeidet ovenfor barn og unge, gjennom skole og fritidsaktiviteter.

Forebyggende arbeid

Bergen kommune skal sikre at barn og unge har attraktive og gode fritidstilbud, slik at de kan aktiviseres i sunne og gode former innenfor idrett, friluftsliv eller kultur. Foreldres inntekt skal ikke avgjøre barnas muligheter til å delta på gode fritidstilbud. Både det offentlige og private har et ansvar for å skape trygge miljøer hvor alle innbyggerne i kommunen kan ferdes og oppholde seg.

Senterpartiet vil

- legge til rette for trygge møtesteder for barn og unge i bydelene
- styrke samarbeidet med Kirkens bymisjon, Frelsesarmeen, Røde Kors, Blå Kors, Natteravnene, med flere.
- arbeide for et bedre samarbeid mellom kommune, politi, utelivsnæring, frivillighet og idrett, i arbeidet mot ungdomskriminalitet og gatevold
- ha mer synlig politi i gatene og styrke samhandlingen mellom politiet og helsevesenet gjennom en mer aktiv tjeneste i rusmiljøet
- ikke innføre lokale rusreformer som mykner opp lovverket rundt narkotika i Bergen. Senterpartiet vil heller trappe opp kampen mot salg av narkotika
- innføre begrenset politimyndighet for vektere i Bergen der dette anses som hensiktsmessig og nødvendig for vekternes egen sikkerhet
- kommunalboliger for rusmisbrukere bør ikke bygges i nærhet til skoler, barnehager og boligstrøk tett bebodd av barnefamilier

Beredskap

Sivilt-militært samarbeid var og er en viktig forutsetning for det norske totalforsvaret. I krise og krig trenger vi gode og effektive førstelinjetjenester, vedlikeholdt infrastruktur, og effektive kommunikasjonslinjer for å kunne operere effektivt. I totalforsvaret har Bergen kommune et stort ansvar for lokal samfunnssikkerhet og sivil beredskap.

Senterpartiet vil

- bevare matjorden i Bergensområdet og sikre matberedskapen
- styrke og videreutvikle Samfunnssikkerhetens Hus i Bergen
- kartlegge forholdene i kommunens tilfluktsrom og sørge for vedlikehold av disse
- arbeide for etablering av flere tilfluktsrom og vurdere om nedlagte tunneller, og gang- og sykkel-tunneller kan tilrettelegges for slik bruk
- sikre beredskapen mot ekstremvær
- at sikkerhetstiltakene er gode ved folkerike arrangement
- øke beredskapen mot pandemier, eksempelvis gjennom lokale beredskapslagre av medisinsk utstyr
- ha sikkerhet for både innbyggere og infrastruktur i fokus ved utbygging, utbedring og vedlikehold av hele kommunen
- arbeide for at utbygging og vedlikehold av kritisk infrastruktur skal utføres av entreprenører fra Norge eller allierte land uten koblinger til ikke-allierte makter
- legge til rette for tettere samarbeid mellom Forsvaret, helsevesenet, Siviltforsvaret, Politiet og Bergen og omegnskommunene, og åpne for hyppigere beredskapsøvelser

Trygge og trivelige lokalmiljø

Senterpartiet ser på lokalsamfunnet som en bærebjelke i samfunnet. Rene og trivelige utemiljø og velholdte byrom er trivselsfremmende i seg selv, men også trygghetsskapende, og bygger opp under forståelsen av at miljøet og omgivelsene må behandles med respekt.

Senterpartiet vil

- øke vedlikeholdet i parker, grønne lunger, skoler og kommunale bygninger og vi ønsker å plante flere trær
- sikre bedre renhold og mindre forsøpling i byen
- øke antallet lett tilgjengelige boss-pann ved turområder
- øke samarbeidet med frivillige organisasjoner når det gjelder bossplukking
- ha en aktiv vedlikeholdsplan for byens friområder
- at kommunen har uterom som er tilgjengelige for alle

Vassdrag og kystfarvann

Senterpartiet jobber for rent vann til folk og fjord. Potensiell forurensning må stoppes ved kilden, og stoppes før den når kyst og vassdrag. Bergen Vann har en viktig rolle i å påse at oljeutskillere, fettutskillere og septiktanker vedlikeholdes og tømmes når de skal. Kommunale renseanlegg skal overholde de til enhver tid gjeldende forskrifter og krav til utslipp i fjorden.

Senterpartiet vil

- prioritere midler til bedre forvaltning av vassdrag og kystfarvann
- jobbe for at det skal kunne fanges og spises fisk fra alle vassdrag og kystfarvann i kommunen
- gjenåpne elver, bekker og mindre vassdrag som er lagt i rør
- støtte prosjekter som bedrer gyteforholdene for laks, ørret og sjøørret
- fjerne forurensning fra gamle utslipp
- begrense vannskuterbruken i konfliktområder
- støtte bidragsyttere som Bergen Elveforum og Dalaelvens venner
- nei til utfylling i Arnavågen og ytterligere utfylling i Store Lungegårdsvann

BERGEN, EN BY FOR ALLE!

Tilhørighet skaper gode lokalsamfunn

Senterpartiet vil at Bergen skal være et trygt og inkluderende lokalsamfunn. Det må legges til rette for deltakelse og tilhørighet for alle samfunnsgrupper. Vi må ta byens fattigdomsproblematikk på alvor. En kommunal innsats mot fattigdom må særlig fokusere på tiltak for vanskeligstilte barnefamilier og på å forbedre belastede områder av byen.

Senterpartiet vil

- forbedre fritidstilbudene i bydelene
- innføre lav foreldrebetaling/graderte betalingssetser på kommunale tjenester som barnehage, skolefritidsordning og kulturskole, for å sikre likeverdig deltakelse og forebygge fattigdom
- følge opp kommunens tiltaksplan mot fattigdom
- at kommunen samarbeider med politiet for å forhindre organisert kriminell utnyttelse av mennesker i en vanskelig livssituasjon

Eiendomsskatt

Eiendomsskatt er en usosial skatt som rammer bergensere, uavhengig av deres betalingsevne. Det er dyrt nok å bo i Bergen fra før, og i en tid hvor inflasjon, renter og generelle utgifter øker, ønsker ikke Senterpartiet i Bergen at eiendomsskatten skal være enda en utgift man skal bekymre seg for. Derfor ønsker vi å se på muligheter for å utrede en innretning med fritak for eiendomsskatt på primærboliger med økt eiendomsskatt på sekundærboliger. På lang sikt vil dette være en mer solidarisk skattemodell som lar innbyggerne slippe å måtte betale skatt på egen bolig.

Senterpartiet vil

- arbeide for å senke eiendomsskatten
- utrede fritak for eiendomsskatt for primærbolig
- arbeide for å redusere eiendomsskatt for industri- og næringseiendom

Inkludering og integrering

Den bergenske befolkningen inkluderer innvandrere, flyktninger og asylsøkere. Krigen i Ukraina har ført til at Norge og Bergen har tatt imot et betydelig større antall flyktninger enn tidligere år. Det er viktig at alle nyankomne får rask og effektiv hjelp til å kunne takle livssituasjonen i et nytt land og kjenner seg velkommen i byen. Toleranse og tillit er grunnleggende prinsipper for et godt og trygt samfunn.

Gode norskkunnskaper er viktig for deltakelse i utdanning, yrkesliv og fritidsaktiviteter. Enhet for mindreårige, introduksjonssenteret for flyktninger og tolketjenesten må sikres tilstrekkelige midler. Frivillige, idrettslag og organisasjoner må støttes i deres viktige bidrag til inkluderingsarbeidet.

Senterpartiet vil

- arbeide aktivt mot diskriminering på bakgrunn av kjønn, legning og etnisitet
- gi obligatorisk opplæring i norsk og samfunnskunnskap for alle nyankomne
- legge til rette for at alle barn skal kunne norsk når de begynner på skolen gjennom tilbud om gratis kjernetid i barnehage eller tilsvarende ordninger
- videreføre og styrke kommunens kvalifisering til arbeid, for eksempel med praksisplasser
- gjøre det enklere å få vurdert utdanning og arbeidserfaring fra andre land. Er det behov for tilleggsutdanning, er det viktig at det raskt gis tilbud om dette
- sikre rask bosetting etter at oppholds- og arbeidstillatelse er innvilget
- sørge for at alle nyankomne får tilstrekkelig oppfølging fra helsevesenet
- forhindre omskjæring av jenter og kvinner
- ivareta behov blant enslige mindreårige flyktninger
- øke støtten til frivillige lag og organisasjoner som driver lokalt integreringsarbeid

KOMMUNEN SOM ARBEIDSGIVER

Bergen kommune er byens største arbeidsgiver. Kommunen skal legge til rette for en god arbeidshverdag for den ansatte, og ha som mål å kunne yte en best mulig service til byens innbyggere. Å være ansvarlig for så mange sysselsatte fordrer en ansvarlig arbeidsgiverpolitikk. Kommunen skal fortsette å arbeide for et inkluderende arbeidsliv, og være en attraktiv arbeidsplass for dagens ansatte og nyansatte.

Et godt arbeidsmiljø er en forutsetning for at den ansatte skal kunne trives og være tilfreds i jobben sin. Kommunen må styrke sin innsats for å redusere sykefraværet innenfor alle sektorer, og arbeide målrettet for å sikre at den enkelte arbeidstaker har en meningsfull og givende arbeidshverdag.

Senterpartiet vil

- legge til rette for flest mulig heltidsstillinger
- redusere bruken av midlertidig ansettelse
- arbeide for likestilling på det kommunale arbeidsmarkedet
- støtte opp om tiltak som kan redusere sykefraværet. Tiltakene må tilpasses den enkelte arbeidsplass
- bruke lærlingeordningen bevisst i kommunens rekruttering
- føre en aktiv seniorpolitikk
- styrke egen vikartjeneste
- rekruttere flere personer med funksjonshemming
- øke kvinneandelen av ledere i Bergen kommune
- fortsette avtalen om et inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen)
- tilrettelegge for gratis parkering til kommunens ansatte

Teknisk sektor

Kommunen eier og drifter en rekke bygg, anlegg og veier. Senterpartiet vil styrke vedlikeholdet av kommunale bygg og jobbe for at standarder og kvaliteter er i henhold til dagens krav.

Kommunen er også ansvarlig for drift og vedlikehold av hovednettet for vann og avløp. Vi vil sørge for at Bergen Vann fremdeles har høyt fokus på lekkasjesøk og oppgradering av eksisterende vann- og avløpsledninger.

Det kommunale veinettet må forbedres og tilføres midler for å nå en akseptabel tilstand. Senterpartiet vil arbeide mot fylkeskommunen og staten, som eier og vedlikeholder en stor andel av veinettet i Bergen kommune.

Senterpartiet vil

- videreføre høy kvalitet på vannforsyning og avløpsrensing, og opprettholde fornyingstakten på kommunale hovedledninger
- ha høyt fokus på overvannshåndtering og videreføre dagens kommunedelplan for overvann
- gjenåpne lukkede vassdrag og bekker, og bruke vegetasjon som flomforebyggende tiltak
- styrke felles arbeidsgrupper mellom kommunale etater, som for eksempel graveklubben
- forbedring av badevannskvaliteten gjennom overvåkning, rensing og separering av fellessystemer for vann og avløp
- sikre en god kommunal kriseberedskap
- sørge for at Bergen Brannvesen har midler til å fortsatt holde et høyt beredskapsnivå
- stimulere til bedre samarbeid på tvers av etatene
- gjennomføre årlige vedlikeholdsprogram for kommunale bygg og anlegg
- beholde BIR (Bergensområdets Interkommunale Renovasjonsselskap) som et heleid interkommunalt selskap
- jobbe aktivt mot fylkeskommunen og staten for å sikre bedre kvalitet på veinettet